

Nedělní úvaha (kázání)
na text Markova evangelia
v Lysé nad Labem, Neděle Sexagesima, 7. února 2021

Víra syrofenické ženy (a uzdravení její dcery)

Vstal a odešel odtud do končin týrských. Vešel do jednoho domu a nechtěl, aby o tom někdo věděl. Nemohlo se to však utajit; hned o něm uslyšela jedna žena, jejíž dcera měla nečistého ducha. Přišla a padla mu k nohám; a ta žena byla pohanka, rodem Syrofeničanka. Prosila ho, aby vyhnal zlého ducha z její dcery. On jí řekl: „Nech napřed nasytit děti. Neboť se nesluší vzít chléb dětem a hodit jej psům.“ Odpověděla mu: „Ovšem, pane, jenže i psi se pod stolem živí z drobtů po dětech.“ Právil jí: „Žes toto řekla, jdi, zlý duch vyšel z tvé dcery.“ Když se vrátila domů, našla dítě ležící na lůžku a zlý duch byl pryč. (Bible, Markovo evangelium, 7. kapitola)

Židovská žena (a snad i syrofenická), Selma Todorova, Bulharsko

**Vhodné je doplnit i četbou 4 kapitoly Micheášova proroctví
a Pavlova listu do Říma (10,9) a třeba i písně o pokoře, např. 690.**

U Genezaretu jsme minule zanechali Ježíše v radostné chvíli. Opustil rodný Nazaret, šel tam, kde jej lidé poznávali, ba jakmile se dozvěděli o místě jeho pobytu, *zběhali celou tu krajinu*, aby se o něm vědělo. Zdánlivě se ale vše zase pokazí, neboť se také rozhoří staré spory. Je třeba si všimnout, že tentokrát je přijeli rozdmýchat lidé z církevního ústředí a hlavního města. Farizeové zákoníci, kteří přišli z Jeruzaléma, se snaží Ježíše

nachytat na nedodržování církevních řádů. Je to taková klasická právnická mašinérie, marně Ježíš apeluje na používání zdravého rozumu a brání se bezduchému vyžadování dalších a dalších nařízení a pravidel. V kontextu dneška je pak jen třešničkou na dortu, že se vše týká umývání rukou. (Inu, přečtete si to.) Ježíš se rozpálí do běla, křičí na ně něco v tom duchu, že se drží pouze byrokratických příkazů a lidské tradice a na Boha dávno zapomněli. A pak se sebere a odejde, ba zamíří opět do zahraničí, mezi pohany.

To je celkem šok. My už jsme s ním jednou v bohaté cizině byli a víme, že v Gerasě to tehdy nedopadlo nejlépe. Markovo vyprávění často opakuje zápletky. Rozdíly ve zdánlivě totožných situacích totiž demonstrují, že věci mají svůj vývoj a dvakrát do téže řeky nelze vstoupit. A tak v dalším úprku přes hranice figuruje úplně jiná motivace. Byť je následující příběh řazen mezi vzácné Ježíšovy příběhy misijní, myslím, že kvůli obracení pohanů tentokrát Kristus za hranice nemíří. Už to jednou zkusil, Gerasa není zapomenuta. Tentokrát se spíš jedná o obyčejný útěk. Dá se uvažovat o Kristově touze po oddychu a klidu, ovšem nikoli klidu meditačním. Ježíš prostě odjel na dovolenou, odjel co nejdál od jeruzalémských byrokratů i farizejských kolegů. Dost možná zmizel načas i před hrozbou zatčení, vždyť galilejský panovník Herodes nechal nedávno popravít Ježíšova učitele Jana Křtitele. V každém případě skončil Ježíš na pár dní v bohaté fénické oblasti města Týr. Ubytoval se potají a bez publicity. Utajování naznačuje, že nepřišel kázat a vyučovat, natož uzdravovat, a myslím, že tentokrát s tím nemá co dělat ani nám známá Ježíšova skromnost, tedy tzv. Mesiášské tajemství. Ježíš je prostě za hranicemi inkognito.

Scénu máme připravenou a přichází nečekaná zápleтка. Vše se samozřejmě rozkřikne. A dorazí žena, „nevěřící“; jde jí, jak jinak, o uzdravení. Celé nám to zase připomíná příběh z nedávné doby. Jenže tentokrát se nejde nenápadně dotknout Ježíšových šatů, tahle paní má nemocnou dceru a ta leží doma, daleko od Ježíše. A není jiné cesty, než nějak přesvědčit Ježíše, aby se případu ujal. A přijde rozhovor, který nemůžou Ježíšovi odpustit snad žádní současní čtenáři Písma. Ježíš cizinku i její dceru nazve psy. Přeneseně tak vlastně označí celou tamní kulturu i náboženství. Je to tak konfliktní a urážlivé, že mnoho současných výkladů hledá byť jen malou záminku ke zjemnění těch slov. Někdy se staví na tom, že Ježíš vlastně mluví o štěňátkách, jindy se tvrdí, že je to z Kristovy strany taková hra nebo zkouška. Ježíš zkrátka musí na scéně tak trochu pomrkat nebo cukat koutky, aby se to zkouslo. Ale abych se neotíral jen o své současníky, on už evangelista Lukáš, píšící svůj příběh o Ježíši stejným pohanům, k jakým patřila i dotyčná žena, on už evangelista Lukáš celý ten příběh raději vynechal. Inu, kdo by chtěl pobuřovat vlastní čtenáře... byť je evidentní, že celý příběh se velmi pravděpodobně stal a Kristova slova jsou autentická.

Je to hodně kontroverzní. Ježíš se tu vyjadřuje velmi tvrdě navzdory tomu, že oproti Gerasě mu tu k nohám padla zdravá žena, která to má v hlavě v pořádku a prokazuje

mu tak velikou úctu. U nohou Ježíšových už ležel Jairo, žena s krvetokem i gerasenský šílenec, ještě nikdy ale nereagoval Ježíš takto. „Nech napřed nasytit děti. Nesluší se vzít chléb dětem a hodit jej psům.“ Nutno dodat, že takový Matouš je ve své verzi příběhu ještě drsnější a nechá Ježíše nejdříve mlčet a ženu přehlížet a následně ji urážet i tím, že se o ní jako o obtížném hmyzu baví s učedníky. Navzdory tomu, že mu leží u nohou. Pobuřuje nás to i proto, že žijeme v hyperkorektní době. Ježíš by byl dnes bez milosti obviněn z rasismu, náboženského extremismu a genderové nekorektnosti (ba sexuálního obtěžování), vždyť tu jako muž nevybíravě mluví s bezbrannou a zoufalou ženou. Než ten text zatratíme a začneme Ježíše perzekuovat, pojďme se na něj podívat blíže, resp. pojďme se zamyslet, kde je jeho zvěstné jádro.

Nejpodstatnější z celého dialogu je totiž ženina odpověď. Skoro by se dalo říct, že Ježíš je v tomto příběhu pouhým jejím podněcovatelem. Kristova hrdost na Hospodina i vlastní náboženskou tradici je právoplatná a ženina reakce nám poskytuje návod, jak pracovat s tím, že do této tradice a Hospodinova lidu nepatříme. Především si nelze nic nárokovat. Ta žena nemluví o svých právech a Ježíšově povinnosti zasáhnout. Ve vztahu k Bohu se nelze nic vyžádat či vysoudit, jako se to stalo běžné v mezilidské sféře. Žena u Ježíšových nohou nepoukazuje na humanitu, lásku k bližnímu. Nepoukazuje na svou svízelnou situaci, nejedná emočně a Krista nevydírá. Ona si je plně vědoma toho, že si nemůže něco nárokovat, aniž by se sama nějak změnila, něco obětovala a Ježíšovu plnou svrchovanost vyznala. A to vše se přitom děje v místech, kde ona je doma a on cizinec, kde vztah k ženám je úplně jiný než v nábožensky sešněrovaném Izraeli a ona by mohla vystupovat s hrdostí civilizačně vyspělejšího helenistického světa. Musíme si uvědomit, že ne Ježíšova nahodilá cesta mezi pohany, ale správná reakce pohanského světa otevírá bránu milosti a Božího přijetí. Ženina reakce určuje, co se bude, či nebude, dít dál.

„Ovšem, pane, jenže i psi se pod stolem živí z drobtů po dětech.“ Ta žena se i se svou dcerou v první řadě ztotožňuje se psy; s konstatováním, jak na tom ve vztahu k Bohu je. Kdyby to celé uchopila jako urážku, kdyby se cítila dotčena, rozhovor by nepokračoval. Další věc, kterou ta žena dělá, je smlouvání. My už z bible víme, že je to adekvátní způsob prosby vůči Bohu. Smlouval Abraham za Sodomské i Jákob za požehnání ve svém nočním zápase u potoku Jabok. A v neposlední řadě ta žena vyznává Krista jako Pána, oslovuje jej tak, a vlastně tak určuje zásadní zlom, na kterém se později bude konat přijetí pohanského světa do lidu Božího. Jedno z nejstarších vyznání, zaznamenaných misionářem pohanů, apoštolem Pavlem, bude znít: „Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána... budeš spasen“ (Ř 10,9). Nelze po Bohu něco chtít a nenamočit se. Nelze si něco nárokovat. Lze jen pokorně potlačit své já, svou hrdost, ba možná i důstojnost. Tak se přichází k Bohu. A my si ve všem tom ošívání, které na nás z toho příběhu padá, můžeme uvědomit, zda jsme schopni podobně hluboké pokory, ba popření sama sebe.

Je to tvrdý příběh. Ale on takový má být. A je třeba jej vzít vážně dnes stejně jako kdysi. Pochopit jej pomůže i to, vyložíme-li si Ježíšovo slovo jako podobenství. Zní pak takto: *Dobrý otec se rozdělí o svůj chléb s dětmi. Špatný otec by hodil svůj chléb psům a vlastní děti nechal hladem* (J. Mrázek: Evangelium podle Matouše). Na takto vysvětlených příkrých slovech Kristových si můžeme uvědomit, jak hrozné by podobné opomíjení vlastních dětí, vlastní tradice, vlastních kořenů bylo, byť by se nalakovalo všemi možnými morálními povinnostmi a korektnostmi. Nechat vlastní děti hladovět. Pořád máme nějaké vlastní děti a za ně máme zodpovědnost v první řadě. Rádi nyní Ježíšovi přikývneme. Jenže pozor, to podobenství ještě není úplné. Ta žena jej totiž chytře dopoví. Ptá se: „*A co když ty děti, spratci jedni rozmazlený, si chleba nehledí a hází jej všude kolem sebe a pod stůl?*“ Sám Ježíš je tu, myslím, zasažen. Vždyť to není tak dávno, kdy přesně tento pocit prožíval, kdy cítil rozmazlený vzdor, odmítání a vztekání vlastních dětí. Kdy byl v hluboké krizi a musel opustit vlastní dům i „rodné“ město Nazaret. Kdy jej vlastní náboženští soukmenovci peskovali za neumyté ruce a školili jej v řádech. Jedna věta té ženy zcela mění situaci. Klobouk dolů. Ta Féníčanka byla nejen velmi pokorná, ale také velmi chytrá. Snad si před setkáním s Ježíšem zjistila informace z jeho života, snad vycítila Kristovu únavu ze situace ve vlastní rodině víry. Ať už to bylo jakkoli, svými slovy setřela všechn ten emocionální pel, všechn ten patos, se kterým jsme často schopni argumentovat za kdejaké zlo ve jménu našich dětí. To Kristovo podobenství je nepatetické a úplné teprve ve chvíli, kdy jej ta žena dopoví. Boží lásku si nelze nárokovat ani z pozice lidských práv, ani z pozice genetické či rasové příslušnosti. Ke stolu jsou zváni všichni, kdo přicházejí s pokorou (a také s radostí, jak se zpívá v jedné Svítakovce, ale radost bez pokory zavání trochu společenskou objednávkou). Žena v dnešním příběhu doplnila Kristovo podobenství o stolu, kde je dost jídla nejen pro vlastní, milované a rozmazlené potomky. To ona otevřela svým podobenstvím misii pohanům. V této podobě pak její podobenství potvrzuje i dva příběhy o nasycení davů, které dnešní rozhovor rámuje. Můžete si je v bibli dohledat. V obou nasycení zástupů zbyde totiž na konci tolik jídla, v duchu ženina podobenství - tolik drobků pod stolem, že netřeba váhat. A Ježíš také neváhá a dceru té ženy uzdravuje.

Kolik toho nakonec bylo ukryto v té dnešní slovní přestřelce mezi ženou pohankou a mužem Mesiášem. Tak třeba, že každý příchozí může rodinu víry obohatit svým pohledem. Jen je třeba přicházet pokorně. Dále už víme, že s Bohem se dá vést dialog a měnit jeho postoj. „Žes toto řekla“, reaguje ženě v bibli Kristus a myslí tím nejen její vyznání jeho osoby jako Pána, ale i její chytré doplnění podobenství a korekci jeho postojů. „Žes toto řekla, jdi, zlý duch vyšel z tvé dcery.“ A my se můžeme dohadovat, zda to, co dceru ovládalo a ničilo jí život, nebylo odváto pryč právě proto, že se změnila její matka. Že v ní nezvítězila pýcha, ale pokora. V příběhu se píše, že dcera zatím zůstává na lůžku, ale přesto je zachráněna. Snad i my, pohané, dokážeme s pokorou zachraňovat sebe i naše nejbližší.